

**Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки
Дніпропетровської облдержадміністрації
Криворізький професійний транспортно-металургійний ліцей**

**ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ ПРИ
ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ
(МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ)**

Підготувала: **ПЕЛЕШЕНКО
Мирослава Юхимівна**
викладач української мови
та літератури

Кривий Ріг - 2020

АНОТАЦІЯ

У роботі обґрунтовано актуальність впровадження методу проєктів у сучасний освітній процес ЗП(ПТ)О, досліджено роль цієї технології у формуванні компетентного фахівця, творчої особистості, визначено її основні принципи та напрямки згідно з Концепцією Нової української школи та сучасним компетентнісним підходом до вивчення предмету «українська література» у старших класах.

Подано практичну розробку уроку з використанням методу проєктів з теми «Значення творчості Михайла Старицького»

Робота може бути цікавою для викладачів словесності ЗП(ПТ)О у їх практичній діяльності.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. Метод проектів у формуванні творчої особистості.....	6
2. Використання методу проектів освіти при викладанні української літератури з метою формування ключових компетентностей здобувачів освіти	
2.1. Теоретичні основи проектних технологій у викладанні предмета	
2.1.1. Мета, завдання методу, його особливості.....	7
2.1.2. Типологія проектів.....	9
2.1.3. Етапи планування та виконання проектів.....	13
2.2. Практична реалізації проектних технологій при викладанні української літератури (з досвіду роботи). Урок-проект «Значення творчості Михайла Старицького».....	15
ВИСНОВКИ.....	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	32

ВСТУП

Особливості ХХІ століття, сучасні темпи розвитку економіки ставлять перед сучасними закладами професійної (професійно – технічного) освіти такі вимоги: створити умови для формування високоосвіченої, суспільно активної, творчої, конкурентоспроможної молоді людини, яка не тільки багато знає, а й використовує знання як життєвий інструмент; не тільки виконує команди, а й генерує нові ідеї; приймає нестандартні рішення; уміє критично мислити; володіє комунікативними здібностями; використовує свій потенціал для самореалізації; відповідально ставиться до життя, впевнено відповідає на виклик сьогодення.

Аналіз досвіду роботи в закладах професійної (професійно-технічної) освіти свідчить, що рушійною силою процесу навчання є інтерес здобувачів освіти до предмета. Розвивати його покликані системи інтерактивних та особистісно зорієнтованих педагогічних технологій, серед яких — метод проектів.

Ще В. Сухомлинський переконував, що „справжня школа — це багатогранне духовне життя учнівського колективу, в якому учитель і діти об'єднані багатьма інтересами і захопленнями”.

Тому, на нашу думку, найдоцільнішим є інноваційний метод проектів, який передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів.

Проектна діяльність допомагає усвідомити відповідальність кожного за спільну справу, підвищити рівень особистої, бажання якомога ефективніше виконати роботу та представити її результат.

Використання методу проектів на уроках української літератури спрямоване на активізацію пізнавальних інтересів здобувачів освіти; розвиток творчих здібностей, умінь застосовувати знання на практиці; формування критичного мислення. Ефективність застосування методу проектів на уроках української літератури залежить від багатьох факторів: опанування здобувачами освіти тексту літературного твору, місце уроку в темі, загального рівня підготовки здобувачів освіти, їхнього ставлення до творчих завдань, психологічного клімату у групі, майстерності викладача, чіткості питань, мети, інструкції.

Тому метою нашої роботи є: намагання шляхом поєднання найпростішої теорії і практики показати колегам-філологам необхідність, доцільність використання методу проектів у викладанні української літератури, допомогти з'ясувати його практичні можливості, а також на основі власного досвіду продемонструвати дієвість методу.

Завдання роботи:

- узагальнити та обґрунтувати доцільність впровадження проектних технологій у сучасний освітній процес ЗП(ПТ)О, оцінити переваги цієї технології при формуванні компетентного фахівця;

-надати практичні рекомендації та поділитися практичним досвідом використання методу проектів на уроках української літератури

1. Метод проектів у формуванні творчої особистості

Мета вивчення мови та літератури, за Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти, формування комунікативної й літературної компетенції, що базується на знаннях, уміннях пізнавального і творчого типу, соціальних навичках, світоглядних переконаннях. Спираючись на основні нормативно-правові документи, можна зробити висновок, що нині організація активного навчання, частиною якого є проектна технологія, надзвичайно важлива.

Викладач-майстер ЗП(ПТ)О щораз відпрацьовує, шліфує свій урок, створюючи досконалі ритми і мелодію його. Саме тому в нинішніх умовах розвитку суспільства, освітніх процесів так важливо використовувати інновації.

Інновації (італ. *innovazione* – новина, нововведення) – нові форми організації праці та управління, нові види технологій, які охоплюють не тільки окремі установи та організації, а й різні сфери. Головною рушійною силою інноваційної діяльності є викладач. Він організовує і стимулює освітній процес, спрямований на розвиток особистості здобувача освіти.

Автор однієї із сучасних концепцій проектної освіти Н. Л. Ільїн пов'язує її з поняттями проектної культури й проектного творчого мислення. Особливістю проектної культури є прагнення генерувати нові ідеї, утілювати їх у нові творчі продукти. На думку О. Пометун, проектна технологія дає відповіді на запитання, як, яким чином (якими методами, прийомами, засобами) досягти поставленої мети, установлюючи порядок використання різноманітних моделей навчання.

Успіх у сучасному світі здебільшого визначається здатністю людини організувати своє життя як проєкт: знайти і залучити необхідні ресурси, намітити план дій і, здійснивши його, оцінити, чи вдалося досягти поставленої мети. Одним із найрезультативніших методів роботи, як показує практика, є проектування.

Проектування – ідеальна побудова практичного втілення того, що можливо, або того, що повинно бути.

Як педагогічна ідея метод проектів не є чимось принципово новим, але тривалий час його не згадували. Проте сучасні фахові журнали дедалі частіше пропонують матеріали, які свідчать про широке використання методу проектів. Можна стверджувати, що він еволюціонував, пристосувався до сучасних потреб суспільства, які вимагають від педагога зробити процес цікавим, розвивальним.

Метод проектів виник у 20-ті роки двадцятого століття у США. Спершу його називали "методом проблем" і розвивався він у межах гуманістичного напрямку в філософії та освіті, в педагогічних поглядах та експериментальній роботі Джона Дьюї. У ньому містилися ідеї побудови навчання на активній основі, через доцільну діяльність учня, у співвідношенні з його особистим інтересом саме в цих знаннях. Важливо було показати дитині її особисту зацікавленість у здобутті цих знань, де і яким чином вони можуть їй знадобитись у житті. Проблема мусить бути

з реального життя, знайома і значуща для дитини, для її розв'язання дитині необхідно застосовувати здобуті знання або ті, що їй належить здобути.

Робота над проектом в американській школі включала в себе усвідомлення учнем мети, оформлення задуми, розробку організаційного плану, роботу за планом, підбиття підсумків у вигляді письмового звіту. пр

Метод проектів привернув увагу і російських педагогів початку ХХ ст. Ідеї проектного навчання виникли в Росії практично паралельно з розробками американських вчених. У 1905 р. під керівництвом російського педагога С.Т.Шацького було організовано невелику групу працівників, які намагалися активно запроваджувати проектні методи в практику викладання.

Пізніше, вже за радянської влади, ідеї проектування почали широко використовувати та включати до навчально-виховного процесу школи. Але, на жаль, недостатньо продумано і послідовно, через що постановою ЦК ВКП(б) 1936 року метод проектів було засуджено і заборонено. Відтоді і в Росії, і в Україні більше не робилося якихось серйозних спроб відродити метод в освітянській практиці. На жаль, повернення до методу проектів сьогодні відбувається повільно, використовуються лише окремі елементи технології.

У школах США, Великої Британії, Бельгії, Ізраїлю, Фінляндії, Німеччини, Італії, Нідерландів ідеї гуманістичного підходу Дж. Дьюї набули більшого поширення і популярності завдяки раціональному поєднанню теоретичних знань з їх практичним застосуванням для розв'язання конкретних проблем довкілля у спільній діяльності школярів. Згодом ідея методу проектів зазнала достатньої еволюції. Народившись з ідеї вільного виховання, у наш час проектування стає інтегрованим компонентом цілком розробленої і структурованої системи освіти

2. Використання методу проектів освіти при викладанні української літератури з метою формування ключових компетентностей здобувачів освіти

2.1. Теоретичні основи проектних технологій у викладанні предмета

2.1.1. Мета, завдання методу, його особливості.

В основі технології лежить розвиток основних компетенцій: пізнавальних навичок здобувачів освіти, вміння орієнтуватися у різних джерелах інформації, застосовувати на практиці отримані знання, виділяти проблеми й визначати шляхи їх розв'язання планувати, прогнозувати, аналізувати, зіставляти, порівнювати, оцінювати, робити висновки, виробляти особисту думку, презентувати результати проектної діяльності. Проектна технологія сприяє вихованню толерантності й комунікативності, адже передбачає роботу в групах, парах, вимагає, співробітництва учасників. Цей метод формує критичне та творче мислення, а

отже, відповідає основному завданню ЗП(ПТ)О - вихованню соціально активної особистості, здатної до самовдосконалення.

«Я знаю, навіщо я навчаюсь, де і як я можу ці знання застосувати» - основна теза сучасного розуміння методу проектів. Тому цей метод підходить для роботи всім учителям-предметникам. Що ж стосується викладання мови та літератури, то він надає учителеві безмежні можливості для виконання навчальних завдань і розвитку творчих здібностей здобувачів освіти. Метод допомагає вирішити низку важливих питань: як підвищити грамотність і читацьку активність; яким чином перетворити процес читання з обов'язку у різновид дозвілля; як «осучаснити» літературний твір, щоб здобувач освіти побачив його актуальність і прилучився до вічних цінностей .

Захоплені проектуванням, здобувач освіти отримуватимуть знання з основних мовних та літературних понять цікаво й нетрадиційно.

Варіантів проектів, над якими можуть працювати учні, - безліч. Але варто пам'ятати, що успішна реалізація технології проектного навчання стане можливою лише тоді, якщо вчитель організує відповідні педагогічні умови:

- створить проблемну ситуацію, яка дозволить сформулювати учням актуальну і цікаву тему для вивчення і дослідження;
- надасть можливість обрати тему проекту, а також індивідуально або в групі планувати роботу, реалізувати свій проект;
- допоможе розподілити підтеми по групах, ролі та функції в групі;
- сприятиме пошукової активності в їх дослідницькій роботі;
- підтримуватиме й заохочуватиме різносторонній пошук інформації, використання різних методів дослідження;
- консультуватиме здобувачів освіти на всіх етапах роботи;
- організовуватиме підбиття підсумків проміжних етапів роботи;
- надасть учасникам можливість для самооцінки виконання ними проектів і роботи над ними;
- допоможе в організації презентації.

Викладач має володіти такими якостями:

- професійними: знанням предмета, вірою в потенційну можливість дитини, здатністю створювати толерантні стосунки, педагогічною прозорливістю (здатністю визначати можливі ускладнення);
- особистими: високим рівнем соціальної відповідальності, прагненням до самоосвіти, оптимізмом, почуттям гумору, креативністю мислення;
- творчими: креативністю (спроможністю генерувати нові ідеї), інтуїцією (виявленням суттєвості), дивергентністю (здібністю мати кілька підходів до вирішення однієї проблеми), оригінальністю, асоціативністю (умінням проводити аналогії).

2.1.2. Типологія проектів

Як відомо, існують різні класифікації навчальних проектів та їх видове розмаїття. Так, одному з послідовників Дж. Дьюї — В. Кілпатрику вдалося вдосконалити систему роботи над проектом. (Проектом у той час вважався цільовий акт діяльності, в основі якого інтерес дитини). Модель, яка відображає таке розуміння, представлена автором у такий спосіб:

Типи проектів:

Створюваний (продуктивний)

Споживчий

Вправа

Науково-дослідницький

Розв'язання історичних або літературних проблем

Створюваний(продуктивний) проект пов'язаний з трудовою діяльністю — підготовкою макета, конструкторською діяльністю тощо.

Споживчий(його метою є споживання у найширшому розумінні, включаючи розваги) — підготовка екскурсій і надання різних послуг тощо.

Проект-вправа— це проекти навчання і тренування для оволодіння певними навичками.

Робота над проектом включає усвідомлення здобувачем освіти мети, оформлення задуму, розробку організаційного плану, роботу за планом, підбиття підсумків у вигляді письмового звіту.

Одним із провідних теоретиків методу проектів є професор Є.С. Полат, яка у своїх роботах (у співавторстві з колегами) дає відповіді на питання, що виникають під час використання проектних технологій у освітньому процесі [9].

А О. Пехота пропонує свою класифікацію проектів[7]:

Типи проектів: дослідницькі; інформаційні; творчі; практико-орієнтовані; ігрові.

Найдоцільнішою, на нашу думку, є така типологія проектів: за характером контактів; за характером координації; за предметно-змістовою галуззю; за кількістю учасників; за формою представлення результатів; за тривалістю; за провідною діяльністю.

Розглянемо детальніше структуру кожного типу проектів.

I. За формою представлення результатів:

- театралізована вистава;
- класне свято;
- конференція;
- телепроект;
- відеопроєкт;
- творчий звіт;

- композиція;
- фантазія;
- ярмарок;
- фестиваль;
- екскурсія тощо.

II. За предметно-змістовою галуззю:

- монопредметні (літературно-творчі, історико-краєзнавчі, спортивні, природничі, проекти дизайну);
- міжпредметні;
- позапредметні.

III. За характером координації:

- з безпосередньою;
- з прихованою.

IV. За характером контактів:

- внутрішні (серед дітей однієї вікової групи (класу), серед учнів школи, району, міста, країни);
- міжнародні (серед представників різних країн).

V. За кількістю учасників:

- індивідуальні;
- парні;
- групові.

VI. За тривалістю:

- нетривалі (кілька уроків з програми одного предмета, 2 — 6 годин);
- середньої тривалості (від тижня до місяця);
- тривалі (від місяця до кількох місяців).

VII. За провідною діяльністю:

- дослідницько-пошукові;
- ознайомлювально-інформаційні;
- ігрові (рольові);
- творчі;
- прикладні.

Дослідницько-пошукові проекти. Діяльність учнів спрямована на розв'язання проблеми, результат якої заздалегідь не відомий. Проекти за своєю структурою максимально наближені до наукових досліджень:

- постановка проблеми;
- формулювання гіпотези;
- планування та розробка дослідницьких дій;
- збирання інформації, її аналіз та узагальнення;
- підготовка та оформлення результатів проекту;

- публічна презентація результату;
- рефлексія;
- висновки.

Для цих проектів важливі мета, структура, соціальний напрям, актуальність. Вони дають змогу активізувати та розвивати розумові й мовленнєві здібності школярів, їхнє мислення, пам'ять, привчають до уважності, спостережливості, відповідальності, формують культ знань.

Ознайомлювально-інформаційні проекти. Спрямовані на збір інформації про який-небудь об'єкт, явище. Передбачено ознайомлення учасників з цією інформацією, її аналіз та узагальнення фактів. Проект має певну структуру:

- формулювання мети;
- робота з різноманітними джерелами інформації;
- обробка матеріалів, їх аналіз, узагальнення, зіставлення з відомими фактами, аргументовані висновки;
- оформлення результату;
- презентація (публікація, у тому числі в електронній мережі тощо).

Проте в процесі роботи припускається корекція структури проекту. Крім того, ознайомлювально-інформаційні проекти можуть бути органічною частиною дослідницьких, їхнім модулем.

Результат такого проекту можна представити таким чином:

- збір і оформлення цікавих фактів із життя письменника (життєва позиція, ідейно-естетичний ідеал, кредо і світогляд, вдача, темперамент, грані особистості, характер, зацікавлення і захоплення, обдарування тощо);
- пошук і оформлення відомостей про різні варіанти твору;
- складання карти подорожей літературних героїв;
- створення фотоальбомів, виставок;
- проведення уявних екскурсій тощо.

Ці проекти інтегрованого характеру. Здобувачі освіти одержують проблемні завдання залежно від пізнавальних інтересів і творчих здібностей (завдання для біографів, учнів-літературознавців, учнів-читців тощо).

Ігрові (рольові) проекти. Учасники беруть на себе певні ролі, обумовлені характером та змістом проекту. Це можуть бути як літературні персонажі, так і реально існуючі особистості, імітуються їх соціальні або ділові взаємини. Ступінь творчості здобувачів освіти дуже високий, але домінуючим видом діяльності залишається гра. Результати роботи намічаються на початку, проте повністю вони виявляються лише наприкінці. Структура проекту залишається несталою до завершення роботи.

Результат ігрового проекту — це:

- реклама книжки;

- імітація зйомки продовження оповідання чи повісті;
- літературно-театральні вистави;
- обігрування різних сюжетних версій та ситуацій, у яких опиняються герої;
- літературні ігри (кросворди, чайнворди, лабіринти, ребуси і т.д.);
- ігрова імітація соціальних і ділових стосунків тощо.

Творчі проекти. Такі проекти не мають чіткої структури спільної діяльності учасників, вона вимальовується залежно від жанру остаточного результату та його представлення. Однак оформлення результатів потребує чіткої структури обраної форми. Головне завдання проекту полягає в тому, щоб навчити школярів грамотно, логічно, творчо висловлювати свої думки, використовуючи засоби художньої виразності.

Результат творчого проекту — це створення і презентація:

- відеофільму;
- фотопроєкту;
- діафільму;
- сценарію до створених фільмів;
- рукописних збірок різної тематики з ілюстраціями;
- сценарію літературно-музичного свята;
- колективного колажу;
- ілюстративного матеріалу;
- журналу мандрівки разом з улюбленим героєм; творів різних літературних жанрів (казок, оповідань, есе, віршів, статей тощо);
- альманаху;
- макета журналу, газети, альбому тощо.

5. Прикладні проекти.

Мають певну структуру взаємодії учасників, кожен з яких виконує певну функцію. Проект має чітко визначений результат, який орієнтований на соціальні інтереси здобувачів освіти. Особливо важливою є правильна організація координаційної роботи у вигляді поетапних обговорень та презентація одержаних результатів і можливих засобів їх упровадження у практику.

Результати прикладних проектів — це складання:

- програми з літератури для внуків;
- проекту освіти 20.. року;
- заповіту нащадкам;
- словників різних видів: топонімічних, власних назв, застарілих слів, діалектизмів, неологізмів (на матеріалі художніх творів) тощо;
- хроніки життя класу;
- законів класу (школи);
- інструкції тощо.

2.1.3. Етапи планування та виконання проектів

Методика виконання проектів передбачає:

- вибір теми або проблеми: теми може запропонувати викладач або ж їх вибирає група безпосередньо з тих пропозицій, які були запропоновані під час «мозкової атаки» ;
- планування проекту: вчитель і здобувач освіти узгоджують усі складові процесу виконання проекту (на який час він розрахований , які ресурси будуть використані, яким чином здобувачі освіти працюватимуть - групою чи поодиночці);
 - процес дослідження дії;
 - результати чи висновки ;
 - представлення результату роботи ;
 - оцінювання результатів і процесу.

Виконання проектів має різні етапи, однак на всіх етапах необхідно наголошувати, що відповідальність здобувачів освіти за їхнє навчання лежить на них самих. Це дуже ефективний спосіб співпраці у рамках узгодженої теми чи питання. Він вчить окреслювати мету, планувати (структурувати) роботу, оцінювати результати. Передбачає високу активність і незалежність виконавців проекту.

Викладачі української літератури найчастіше вдаються до роботи з тематичними проектами, у процесі створення яких функціонують групи «істориків», «біографів», «літературознавців», «літературних критиків», «краєзнавців», «фольклористів», «філософів», «мистецтвознавців», «читців».

Оцінювання результативності підготовленого проекту можна здійснювати за такими критеріями:

1. Ступінь самостійної участі у виконанні роботи.
2. Рівень реалізації теми проекту.
3. Вияв комунікативних умінь і навичок під час створення проекту.
4. Творчий підхід до реалізації теми.
5. Уміння презентувати напрацювання.

Методика виконання проектів передбачає:

- вибір теми або проблеми: теми може запропонувати викладач або ж їх вибирає група безпосередньо з тих пропозицій, які були запропоновані під час «мозкової атаки» ;
- планування проекту: викладач і здобувач освіти узгоджують усі складові процесу виконання проекту (на який час він розрахований , які ресурси будуть використані, яким чином здобувачі освіти працюватимуть - групою чи поодиночці);
 - процес дослідження дії;
 - результати чи висновки ;

- представлення результату роботи ;
- оцінювання результатів і процесу.

2.2. Проектна діяльність на уроках української мови та літератури (з досвіду роботи). Розробка уроку-проекту «Значення творчості Михайла Старицького».

Тип уроку: узагальнення та систематизація знань, практичне їх використання на основі дослідницько-пошукового проекту.

Дослідницько-пошукового проект:

- **За характером контактів:** внутрішній (серед учнів однієї вікової групи).

- **За предметно-змістовою галуззю:** міжпредметний (українська література, історія України, художня культура).

- **За кількістю учасників:** груповий.

- **За формою представлення результатів:** хроніка життя письменника, творчі звіти груп, публічна презентація.

- **За тривалістю:** тривалий (один місяць).

- **За провідною діяльністю:** дослідницько-пошуковий, поєднаний з ознайомлювально інформаційним.

Форма проведення: урокзахисту міні-пректів

Підготовча робота проведена в декілька етапів, а саме:

1 етап. Об'єднання учнів у групи:

1. «Біографи»: проект 1. «Маловідомі факти з біографії письменника».

2. «У світі поезії»: проект 2. «Ідейно – художній аналіз поезій»

3. «Знавці прози»: проект 3. «Зв'язок історичної прози М.Старицького з сучасними військовими подіями в зоні АТО (захист Донецького аеропорту).

4. «Сила драми»: проект 4. «Драматичні твори: власні та за мотивами українських письменників.

2 етап. Повідомлення завдань згідно теми уроку.

3 етап. Збір інформації.

4 етап. Здійснення індивідуального контролю за зібраною інформацією, індивідуальна робота з учнями.

5 етап. Робота груп (кожної окремо) з викладачами суспільних дисциплін, художньої культури, української літератури . Відбір інформації для подачі на уроці.

6 етап. Коригування роботи груп щодо узагальнюючих матеріалів.

7 етап. Підготовка узагальнених матеріалів у папки, контроль за естетичним оформленням цих матеріалів.

8 етап. Групові засідання з викладачем української літератури, підготовка висновків згідно теми уроку та дослідницьких завдань.

9 етап. Спільне засідання груп. Обговорення плану уроку згідно задуму викладача.

10 етап. Обговорення матеріалів для презентацій щодо виконуваних завдань у групах. Складання презентації, індивідуальна робота . Контроль.

11 етап. Проведення відкритого уроку.

ТЕМА: ЗНАЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ МИХАЙЛА СТАРИЦЬКОГО

Мета: систематизація знань учнів про життєвий та творчий шлях визначного українського письменника Михайла Старицького; активізація дослідницької діяльності учнів та зацікавленості до вивчення творчості письменника; розвивати творчі здібності учнів, навички аналізу та виразного читання поетичних творів, інсценування драматичних творів; виховання патріотичних почуттів, пошани до видатних діячів української культури, інтересу й любові до театрального мистецтва.

Тип уроку: узагальнення та систематизація знань, практичне їх використання на основі дослідницько-пошукового проекту

Форма проведення: урокзахисту міні-пректів .

Методична мета. Застосування методу проектів з метою підвищення пізнавальних інтересів учнів.

Обладнання: мультипроєктор, портрет письменника, 6-ти томне зібрання творів, публікації про творчість М.Старицького, фотовиставка, вислови про письменника, кросворд, електронна презентація, відеофрагмент художнього фільму «В бій ідуть тільки «старики», аудіозапис Державного гімну України.

Актуальність проекту: виховання молодшої людини – носія високої національної гідності, знавця української історії та літератури, свідомого громадянина та поціновувача творчості М.Старицького - справжнього патріота України, зв'язок її із сучасною історією нашої держави.

Очікувані результати: Цей проект призначений для учнів I курсу ПТНЗ. У ході підготовчої та дослідницької роботи, а також під час проведення уроку суттєво підвищиться пізнавальний інтерес :

1. Учні глибше познайомляться з життям та творчим доробком письменника М. Старицького.
2. Самостійно та зважено навчатися робити висновки, висловлювати власну думку.
3. Навчатися цілеспрямовано вести пошуково – дослідницьку роботу.
4. Розширять уяву про Україну та її визначних особистостей XIX ст..

Епіграф: *На вас, завзяті юнаки,
Що розлюбили Україну,
Кладу найкращії гадки,
Мою сподіванку єдину!
М. Старицький*

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ЧАСТИНА. ОГолошення ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ.

Вступне слово викладача: доля відміряла Михайлу Петровичу Старицькому 63 роки. Але як багато було ним зроблено за кілька десятиріч свідомої творчої діяльності. Думи про Україну, національний біль - ось що характеризує Михайла Старицького.

Із думою про майбутнє України він звертався до вас:

На вас, завзяті юнаки,

Що розлюбили Україну,

Кладу найкращі гадки,

Мою сподіванку єдину!

Його життя було справді титанічною, жертвовною працею. Не дивлячись ні на які на царські заборони (у 1863 р. був опублікований Валуєвський указ про заборону української мови в друкованій і на сцені) він продовжував писати, друкувати, підносити українську культуру на

світовий рівень.

З початку 70-их років XIX ст. зложилася в Україні плеяда українських письменників, культурних діячів, які своїми дужими талантами, чесною працею, величезною любов'ю до України не дали занепасти українській мові та розбудували українську національну культуру.

Слайд: «Українські письменники і культурні діячі 2-гої половини XIX ст.»

Після Т.Шевченка його справу продовжили І. Нечуй-Левицький, Панас Мирний, Іван Франко, Ольга Кобилянська, Леся Українка, Павло Чубинський – автор слів до Гімну України, Микола Лисенко, Борис Грінченко.

Іван Франко сказав про них: «З початком 70-их років зложилась в Києві громадка людей українців, які в історії нашого духовного розвою не легко підшукати пару.... Вони внесли свій запал і енергію в діло двигання української культури».

Одним із тих людей був, безперечно, Михайло Старицький.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМНОГО ПИТАННЯ

Викладач: В чому велич і значимість Михайла Старицького в «ділі двигання української культури...»?

- Опитування методом «Відкритий мікрофон»

- Ким він є для нас - його нащадків? Спробуємо скласти

його психологічний портрет.

Орієнтовні відповіді учнів записуються в зошит.

Поет	Патріот
прозаїк	творча особистість
драматург	інтелігентний
театральний діяч	працьовитий
громадський діяч	шляхетний
видавець	щирий
романтик	сміливий (порушив заборону щодо української мови)

ІІІ. ПРЕЗЕНТАЦІЯ ТВОРЧИХ ПРОЕКТІВ

Вступне слово викладача: Розкрити все глибину таланту та розмаїття творчості Михайла Старицького на одному уроці дуже складно й майже не можливо. Щоб справитися з цим нелегким завданням, ми провели велику колективну роботу над творчим проектом «Значення творчості Михайла Старицького для його сучасників і нащадків».

Учні об'єдналися в 4-и групи, разом збирали цікавий матеріал про письменника, аналізували його, систематизували зібране й представлять свої напрацювання нашої увазі.

Сьогодні презентуватимуть свої наробки групи:

1. «Біографи».
2. «У світі поезії».
3. «Знавці прози».
4. «Сила драми».

Захищати свої міні-проекти групи будуть за таким планом, який ми умовно назвали «5П...»:

- 1. Проблема.
- 2. Планування.
- 3. Пошук.
- 4. Продукт.
- 5. Презентація.

Завдання для учнів групи: Під час презентації проектів записати в зошит найцікавіші факти та те, що найбільше сподобалося, та поділитися враженнями в кінці уроку.

3.А. ЗАХИСТ ПРОЕКТУ ГРУПИ «БІОГРАФИ»

Проблема: Любов до України М. Старицького пролягла стежиною від рідної хати.

План: Опрацювати автобіографічні статті 6-ти томного зібрання творів письменника. 1-ий і 6-тий том: 152 листа, 4 автобіографічні статті.

Пошук: Маловідомі факти з біографії письменника.

Продукт: Презентація фотовиставки «175 років з дня народження М.Старицького» (1840-2015р.р.) за темами

1. Продовження сімейних традицій.
2. У колі друзів. На відкритті пам'ятника І. Котляревському в Полтаві.
3. Корифеї українського театру М. Старицький і М.Кропивницький.
4. Важке життя родини через любов батька до України.
5. Заповіт М.Старицького.
6. Слова на надгробку.

ВИСТУПИ ЧЛЕНІВ ТВОРЧОЇ ГРУПИ:

1-ий учень: Михайло Старицькийу 12 років залишився сиротою і виховувався у сім'ї Віталія Лисенка, батька славетного українського композитора Миколи Лисенка. Композитор став товаришем та однодумцем Михайла Старицького на все життя.

2-ий учень:Михайло Старицький вийшов із сім'ї військових (дід Захарій Лисенко здобув під час Вітчизняної війни 1812 р. звання полковника; дядько Михайло – генерал; батько – ротмістр в уланах). І в цій сім'ї вирости такі творці художнього слова й музики як Михайло Старицький і Микола Лисенко.

3-ий учень: Бабуня була чистим типом української поштивої баби. Дідуня для свого часу був надзвичайно освіченим, добре знав французьку мову, зачитувався Вольтером. Письменник писав: «Хатньою мовою у нас була щира українська, бабуня другої не знала, а бабуня хоч і закидав по-московському, а то й по - французькому, але вимушений був через бабуню балакати по-нашому» (*Взято із автобіографічних статей*).

1 – ий читець: «Батько мій, Петро Іванович Старицький, був ротмістром в уланах і перші по одруженню роки служив; отож покійній матері й випадало то у своїх батьків сидіти з немовлятом, то їздити з батьком до полку, то зоставляти дідуневі й бабуні унука. Батько мій скоро вийшов в одставку , а коли мені йшов 5-ий рік батько помер.

Мати, Настасія Захарівна, походила зі славного роду козацьких старшин Лисенків, які героїчно боролися за Україну в часи Хмельниччини.

2-ий читець:У споминах «К биографии Николая Лисенко»Михайло СтарицькийМихайло згадує: « ...В Галицком (рядом с селом Клищинцы) от дяди Николая мы достали запрещенные стихотворения Шевченка и целую ночь читали их, восторгаясь и формой, и словом, и смелостью содержания. Я еще более утвердился в симпатиях к малорусскому языку. Дядя знал много запорожских дум и песен, пел их выразительно, с чувством. Николая Лысенко записывал мотивы

песен, а я слова: «Ой, не гаразд запорожці, не гаразд вчинили», «Отамане, батьку наш», «Встає хмара з-за лиману».

У дяди Александра нашел и первый напечатанный «Кобзарь» Шевченко и «Энеиды» Котляревского. Рассказы дяди, его песни западали нам в душу, будили национальное чувство, уносили фантазию в прошлое, полное чар и величия. Как я уже сказал, что дядя наш говорил всегда по-малорусски, и этот язык был единственным языком в его семье, и я чувствовал себя, как рыба в воде.

В шестом классе я прочитал исторический роман Кулиша «Чорна рада». Я был тронут».

4-ий учень: Отже, саме в дядька Олександра знайшовся перший надрукований «Козар» Шевченка та «Енеїда» І.Котляревського. Розповіді дядька, його пісні запали йому в душу, будили національні почуття, відносили фантазією в минуле.

5-ий учень: Першим учителем був дячок Ісай. Дідуньо говорив: Учись, наука - велике щастя...От, як вмітимеш читати, то я тобі всі книжки подарю,...а от них столько добра, сколько за вік свій не знайдеш». І після його смерті бібліотека перейшла Старицькому.

6-ий учень: Будучи студентом, М.Старицький вивчав іноземні мови: французьку, німецьку, англійську і займався перекладами з метою - підняти українську літератури на рівень європейської.

7-ий учень: Офіційні кола і Іван Франко вважали переклади М.Старицького втратою часу і великим зухвальством. Старицький боронився через суди і листи.

8-ий учень: Ось маловідоме з біографії Старицького. На зауваження Івана Франка, що він йде не тим шляхом, у листі, датованому червнем 1902р., відповів.

3-ий читець: «Високоповажний добродію... Я виріс і виховався на рідному слові, у моєї покійної матері з роду Лисенків не було іншої мови, крім рідної, і пісні вона лише українською співала. Одначе заледве я вступив у Полтавську гімназію, як лишився кругли сиротою і пригріли мене Лисенки...»

4-ий читець: «Як перевівся з Харківського університету у Київський 1860р., то з тої доби став народовцем завзятим...»

Я загорівся душою і думкою послужити рідному слову, огранувати його, окрилити красою і душевністю, щоб воно стало здатним висловити культурну освічену річ, виспівати найтонші краси високих поезій, як тоді кепкувати, возвести своє слово у генеральський чин .

Це бажання, цей напрямок керував мною все життя і я не зрадив його до могили, бо вірую, тоді тільки ушанує свою мову народ, коли вона стане орудком культури і науки, визволення од економічного рабства і поліпшення долі.

Багато лібералів перевелось на банкірів, генералів та зрадників, деякі вважають себе за українців, проте рідної мови не знає й не хоче читати на ній, говорить, ніби вона не зрозуміла ні їм, ні народу, що вона нікому не потрібна»...

5-ий читець: «Я вважаю, що переклади – це найцінніший труд у добу виховання мови: вони дають найкращу гімнастику слову, ширють його, укоріняють силу. Я переважно перші 15 літ дбав про переклади...

Дякую ще раз Вам уклінно, застаюсь з високим поважанням і щирим припилом».

6-ий читець: Перекладницьким доробком стали 200 творів.

Декламує переклад байки Крилова «Гава і Лисиця».

3.А. ЗАХИСТ ПРОЕКТУ ГРУПИ «У СВІТІ ПОЕЗІЇ»

Проблема: поезія – це трибуна для поета.

План: Постшевченківський період:

- духовне рабство селян після відміни кріпацтва (вірш «З знов нудьга», «До Шевченка»);
- обов'язки поета (вірш «Поету»);
- образ України («До матері», «До України»);
- ліричні вірші («Виклик», «На озері»)

Пошук: ідейно – художній аналіз поезій (1-ий том 6-ти томного видання)

Продукт: Виразне читання поезій.

Презентація: Мистецтво вічне (Поезія і музика).

ВИСТУПИ ЧЛЕНІВ ТВОРЧОЇ ГРУПИ:

1-ий учень: М. Старицький написав 105 віршів, 126 перекладів і переспівів.

У травні 1861 р. Старицький був серед київських студентів, які впряглися у траурний повіз, щоб доправити домовину з тілом Тараса Шевченка із лівого берега Дніпра до церкви Різдва на Поштової площі. Цей факт символічний. Старицький свідомо «впрягся» у справу відродження українства і не зрікся обраного шляху до кінця свого життя.

1-ий читець декламує вірш «До Шевченка».

2-ий учень: У 1863 р. набув чинності валуєвський циркуляр і багато членів гуртка попали за ґрати. Заборонена українська мова. У ці роки у львівських часописах виходять друком перші вірші М. Старицького під псевдонімом «Гетьманець».

Поет вболіває за життя трудящих. Похмурі картини життя зображені у вірші «І знов нудьга».

2-ий читець декламує вірш «І знов нудьга».

3-ий учень: Підтекст зрозумілий: після скасування кріпацтва змін на добре не відбулося, життя селян не покращилося.

3-ий читець декламує вірш «Двері, двері замкніть!»

4-ий учень: Вірш «Поету» став художньою декларацією в умовах переслідування рідного слова. На поета покладається велика місія. Він покликаний підтримувати своєю творчістю ослаблених у боротьбі. Поет зобов'язаний іти «зі святим вогнем» туди, де його чекають.

4-ий читець: декламує вірш «Поету».

5-ий учень: Справжніми перлинами інтимної лірики стали поезії «На озері», «В садку», «Виклик».

5-ий читець: декламує вірш «Виклик».

5-ий учень: Зворушлива історія написання цього вірша. Ще зовсім молодим Михайло закохався в сільську дівчину Степаниду. Покликав її на побачення, але дівчина не забажала пов'язати свою долю з паничем – нерівнею. Довго чекав закоханий під вербою в умовному місці, а довкола буяла дивовижна місячна ніч. Однак, вічним спогадом про кохання залишилась ця поезія. Вірш «Виклик», покладений Миколою Лисенком на музику, став із часом народною піснею «Ніч, яка місячна». Ця пісня звучала в фільмі, який відтворює події Другої світової війни, українського режисера Леоніда Бикова «В бій ідуть тільки «старики».

Демонструється відео фрагмент з фільму «В бій ідуть тільки «старики», пісня підхоплює один з учнів.

Викладач: Ці «старики» були років на п'ять старші за вас - учнів. Як бачите, пісня на слова Старицького надихали бійців на подвиг, надавали їм сили перемагати ворога.

3.В. ЗАХИСТ ПРОЕКТУ ГРУПИ «ЗНАВЦІ ПРОЗИ»

Проблема: Патріотизм- головна риса українців.

План: Трилогія «Богдан Хмельницький».

Роман «Кармелюк».

Повість «Облога Буші».

Оповідання М. Старицького (26 творів).

Пошук: Зв'язок історичної прози М.Старицького з сучасними військовими подіями в зоні АТО (захист Донецького аеропорту).

Продукт: Кросворд «соціально – психологічні оповідання М.Старицького..

Презентація: Козацтво – національна гордість України.

ВИСТУПИ ЧЛЕНІВ ТВОРЧОЇ ГРУПИ:

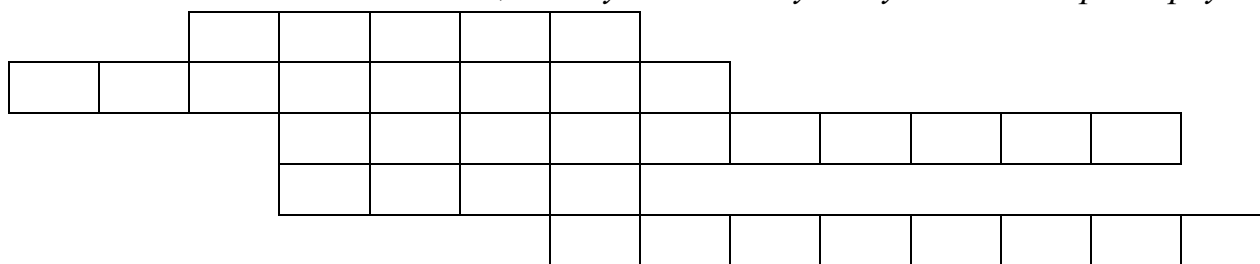
1-ий учень: Найбільшу славу здобув М. Старицький завдяки історичній прозі. У трилогії «Богдан Хмельницький» письменник з документальною правдивістю зобразив Богдана Хмельницького як державного діяча, полководця, дипломата, гетьмана періоду 1648-1657р.р. Богдан очолив повстання проти польської шляхти, яке вибухнуло у січні 1648 р., і започаткувало національно – визвольну війну українського народу. У війні під керівництвом Богдана Хмельницького в Україні сформувалася держава Гетьманщина.

У творі описані також чудові образи сподвижників українського гетьмана.

2-ий учень: У романі «Розбійник Кармелюк» створений романтичний образ народного месника Устима Кармелюка, який боровся на Поділлі у першому десятиріччі XIX ст. зі свавіллям поміщиків та влади. Захисник бідних та знедолених, прагнув полегшити життя селян, хоч чимось їм допомогти. Ставши на шлях боротьби, змушений був покинути стареньку матір, кохану дружину, маленьку дочку. Народний месник прагнув відновити справедливість, забираючи гроші та коштовності в багатих та віддаючи їх бідним. Письменник зобразив Устима Кармелюка справжнім українцем: хоробрим, відважним, незалежним, гордим. А ще, він був добрим, щирим, правдивим і милосердним. Поранили та вбили Кармелюка у 1835 р.

3-ий учень: М. Старицький написав близько 26 оповідань, реалістичні сюжети яких взяті з життя селян. Ще раз перегорнемо сторінки прози письменника та спробуємо розгадати створений нашою творчою групою кросворд.

Учень читає запитання, записує відповіді учнів у клітинки кросворду:

Питання:

1. *Хто приснився хворій внучці на Святвечір? (Янгол).*
2. *Прізвище захисника бідних, героя роману Старицького? (Кармелюк).*
3. *Як звали коняка, який врятував свого хазяїна в оповіданні письменника? (Буланко).*
4. *Улюблена страва українців? (Вареники).*

5-ий учень: На уроках української літератури ми вивчали чудову повість М.Старицького «Облога Буші». У цьому творі відображені найтрагічніші події, які відбувалися у Бушанському замку 18-20 листопада 1654 р. Польським жовнірам вдалося знищити більшу частину козацької залоги. Коли замок перейшов у руки ворога, дочка убитого сотника підпала на погріб з порохом, сама загинула від вибуху із залишками залоги, але знищила багато ворогів. Вражає героїзм вояків: козак, залишившись без ніг, тяжкопоранений, прикриває відступ своїх товаришів і стоїть на смерть; його побратими вбивають один одного, щоб не потрапити в полон на муки ворогам. Поляки назвали захисників замку «левами».

6-ий учень: Наша сучасність зростила нове героїчне покоління українців. «Кіборгами» назвали захисників Донецького аеропорту в ході АТО на сході України..

Демонстрація слайдів з фотографіями аеропорту до початку і після штурму бойовиками.

242 днів відбувалася героїчна оборона Донецького аеропорту. Один із сепаратистів, які штурмували цю споруду, написав у Фейсбуці: «Я не знаю, хто захищає Донецький аеропорт, але ми їх три місяці вибити не можемо. Почали накривати «градами» - вони пірнають в підземні колектори каналізації. Ми заливаємо колектори, а вони зникають під землею. Це не люди – це «кіборги».

Через 2 місяцями бійців назвав «кіборгами» сам Президент України *П.Порошенко*.

Викладач: Мабуть, не всі ще раз переконалися, що життя і творчість М.Старицького нерозривно пов'язані з Україною, а тема національної гордості звучить у більшості його прозових творів.

Символічно, що наш захід проводиться саме 17 листопада., адже:

- 18-20 листопада 1654 р. (362 роки) тому злетів у повітря замок – фортеця Буша, козаки загинули, але ворогу живими не здалися;
- 71 рік тому закінчилася Друга світова війна, в якій загинуло від 5 до 7 млн. українців;
- Протягом 2 років в ході АТО загинуло більше тисячі українців;
- В антитерористичній операції загинуло 10 випускників нашого навчального закладу;
- Під час захисту Донецького аеропорту загинули сотні молодих українських патріотів.

Наша українська земля покрита кров'ю наших захисників, дорогою ціною платимо ми за свою незалежність, за мирне життя. Гинуть наші батьки, брати, сини. А їх душі піднімаються в небо, летять з журавлями...

Пропоную вшанувати пам'ять загиблих хвилиною мовчання
(Хвилина мовчання).

3.Г. ЗАХИСТ ПРОЕКТУ ГРУПИ «СИЛА ДРАМИ»

Проблема: Найбільша сила в драмі.

План: - соціально – психологічні драми «Не судилось», «У темряві», «Талан»;

- соціально – побутові «Ой не ходи Грицю, та й на вечорниці»;

- історичні « Богдан Хмельницький», «Маруся Богуславка», «Оборона Буші»;

- - драматичні переробки Михайла Старицького «За двома зайцями», «Різдвяна ніч»

Пошук: Драматичні твори: власні та за мотивами українських письменників.

Продукт: Уривки з драми.

Презентація: Інсценування уривків з драм «Різдвяна ніч», «За двома зайцями».

ВИСТУПИ ЧЛЕНІВ ТВОРЧОЇ ГРУПИ

1-ий учень: Творче кредо М. Старицького як драматурга визначається точним розумінням місії театру: «Сцена – це школа, яка має велике суспільне значення. Це розгорнута книжка, зрозуміла для кожного й малописьменного, й письменного... . Драматурги мають бути просвітниками суспільства й особливо простого народу, мають вносити промінь світла до царства темряви й освітлювати шлях принижених й знедолених для боротьби з віковою несправедливістю»

2-ий учень: Старицький написав близько 30-ти п'єс – оригінальні, на запозичені сюжети популярних прозових творів та ґрунтовні переробки мало сценічних драм інших авторів. Почав із творів Миколи Гоголя «Різдвяна ніч», п'єси Сорочинський ярмарок», «Тарас Бульба», «Утоплена», «Чорноморці» і багато інших.

3-ий учень: Болісно відчуваючи обмеженість українського сценічного репертуару, Старицький пише низку п'єс за сюжетами інших авторів. Почав із творів Миколи Гоголя «Різдвяна ніч», створені п'єси Сорочинський ярмарок», «Тарас Бульба», «Утоплена», «Чорноморці» і багато інших.

ІНСЦЕНУВАННЯ УРИВКУ З П'ЄСИ «РІЗДВЯНА НІЧ»

Дійові особи: *Чорт, Відьма.*

Йде Чорт з Відьмою . відьма на мітлі, Чорт біжить, тремтить.

В і д ь м а(тепло одягнена). Ох, ну і холодно!. Мороз лютує, такий кріпкий!

Ч о р т (тремтить від холоду). Бр-бр-бр! Яка холоднеча! Ой-ой-ой! У нас в пеклі тепліше! Як гарно там! Стій серед грішників і ганяй їх, муч, печи, бий батоном, аж жарко стає!

В і д ь м а. А чого ти тут? Скоро будуть ходити колядувати, раптом тебе побачать!

Ч о р т (тремтить, цокотить зубами). Я прийшов відплатити ковалю. Він написав картину, на якій святий Петро виганяє з пекла злого духа, а слухняні грішники б'ють і гонять мене батогами, полінами і чим попало. І залишилось мені

тинятися по світу тільки одну ніч. Цю. Але в цю ніч я повинен зробити щось таке, таке капосне (*сміється*), щоб досадити ковалю (*метушиться, потирає руки*).

В і д ь м а. О! А ти знаєш, що вони готуються до свята, бачиш, як у них світло, місяць світить, скоро почнуть співати про Різдво Христа, бажати здоров'я господарю, господині, дітям і всьому дому, тільки не нам. Розумієш, тільки не нам! А ти знаєш, зроби їм щось таке капосне-капосне, зроби, щоб у них стало темно-темно. А знає, вкради - Місяць!

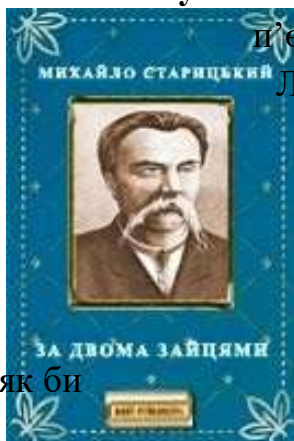
Подивимося, як вони будуть веселитися!

Ч о р т (*зрадів*). А точно, вкраду Місяць! Нехай у них буде темно-темно. Побачу, як вони будуть веселитися!

Підкрався з одного боку, з іншого, подув на пальці, задригав ногою, знов підскочив, обпікся, подув на руки. Врешті підскочив, схопив Місяця, подув на нього, вкинув у мішок і повагом пішов далі.

Відьма також втікає.

4-ий учень: Комедія «За двома зайцями» створена на сюжет мало сценічної п'єси І.Нечуя-Левицького «На Кожум'яках». У листі до Нечуя-Левицького 17 березня 1883 р. М.Старицький писав: «Дорогий і

вельмишановний Іван Семенович! Драматичний комітет мені доручив переглянути Ваші «На Кожум'яках» і виробити план, їх пририхтувати до сцени. Я уже зробив це, додав наполовину свої праці: першу і четверту дію зробив наново, третя зостанеться без перемін.

Дозвольте, щоб і я, коло Вашої фамілії поставив свою, себто щоб було написано: комедія Левицького- Старицького? Коли згода, то подивіться план, зробіть свої поправки і пришліть мені зараз же, тоді я мерщій візьмусь до діла. Щиро прихильний до Вас, Михайло Старицький».

5-ий учень: Вже понад 135 років комедія з величезним успіхом ставиться в драматичних театрах України, Росії, Білорусі і стала «національним хітом», за словами літературознавця В.Панченка. Особливої популярності комедія «За двома зайцями» набула після її екранізації на Київській кіностудії імені О.Довженка та створення мюзиклу за її мотивами. А наприкінці ХХ століття з'явився пам'ятник головним героям п'єси – фільму на Андріївському узвозі в Києві, де й відбувалися головні події п'єси.

ІНСЦЕНУВАННЯ УРИВКУ З П'ЄСИ «ЗА
ДВОМА ЗАЙЦЯМИ».

Дійові особи: *Проня, Химка – наймичка у Сірка, Свирид Петрович Голохвостий — промотаний цилюрник.*

Проня (вбігає). Ламур! Ламур! Сказал, что придет предложение делать, назвал меня зозулечкой, Канахветкою. Ах, душка моя! Треба прибратися швидше... *(Кричить)* Химко, Химко, Химко! Іди сюди!

Химка (входить): У мене не десять ніг, а дві. Хазяїн кричить- розідми самовар, ави- іди сюди. Куди ж іти?

Проня (сердито): Що ти оце гавкаєш? Треба прибратися. А чим це у вас тут воняєт?

Проня Це ваша тітка приходили...

Проня Пхе! Пхе! Так несе, аж верне тією Секлетою . Горілка і , кислиці! Химко! Химко! Іди сюди та накури в хаті.

(Химка бере кадило).

Проня Та кади.. Бо так на всю хату гнилицями, кислицями й тхне! Кади!

Химка бігає із смолкою в руках, а потім ніби щось згадала.

Химка (лукаво). Там тітка Секлита іде по вулиці та кричить, та лається. Так і просила мене, щоб я переказала вам (до Проні), що ви, мов, падлюка!

Проня (схоплюється). Ач, вона, каторжна!

Химка. А я винна, чи що?

Проня. І це мої батьки таких дурних наймичок держать! Та кади вже..

Химка (сміється). Та тут ще під брамою якийсь панич стоїть, я й забула... Чи пускати?

Проня. Ой лишенько! Він чув?!

Химка (лукаво). Хто його зна! Тітка Секлита кричала на всю вулицю!

Проня (розгублено). Постой, постой! Куди його вести? Такий мотлох у хаті... От шкандаль! Та прибирай швидше!

Химка кидаються прибирати.

Проня — до дзеркала, поправляє волосся, щипа щоки.

(Кричить) Килима, килима дай сюди... того великого! Сьогодні ж такий день: усе може пропасти!

Проня (до Химки). А ти чого стоїш? Кади!

Химка (здригнулася). Та вже так покадила, що всі чорти повтікали б з хати, якби були!

Проня. Кади! Кади!

Химка Кахи, кахи! Цур йому, аж у горлі душить! *(Дивиться на Проню).*

Проня Прикуси мені язика! Не знаю, що й надіти. Чи шалю, чи мантилю? Ой, боже мій, треба пукета до грудей (*Химка з поспіхом виходить*).

Проня (*сама*). Ой Господи, чи все ж у мене по-модньому? Ой мамо моя, брансолета забула надіти! (Біжить до стола й надіва браслет). Не знаю, що й надіти. Чи шалю, чи мантилю? Або, може, й те й друге? Так! Нехай бачить! (*надіває*)

А книжки й нема! Де ж книжка? І, певно, знов занесла ота каторжна Химка до кухні, щоб пироги на листках саджати! Ось, слава богу, знайшла якийсь кавалок... (Бере якийсь мотлох, а не книжку)

Ху, господи, як у мене тіпається серце. Аж пукет по грудях скака!..(Задумується, позираючи в дзеркало). Як би його прийняти: чи ходячи, чи стоячи, чи сидячи? (Все демонструє).

Ні, краще лежачи, як і наша мадама в пенсіоні приймала свого любезного. (Бере книжку й лягає на дивані).

(*Кричить*) Ей, Химко, проси!

Химка (*входить*). Чого просити?

Проня. Панича клич!

Химка. Так би й казали! (*Пішла*).

Чути голос вас просять!

Голохвостий (*входить тонно; у шляпі, рукавичках і при паличці, часто тре руку об руку*). Честь імею, за велике щастя, одрикамендуватись у собственнім вашім дому!

Проня мовчить.

Нікого нету! (*Побачив Проню*) Ні, Проня Прокоповна тут! (*Одкашлює*). Мой найнижчий поклон тому, хто в цьому дому, а перед усього вам, Проню Прокоповно! (До себе). Що вона, чи не спить часом? (*Одкашлює дужче*). Горю, палаю од щастя і такого разного, милая мамзеля, што виджу вас на собственнім полу...

Проня (*скинувши очі*). Ах, це ви? Бонджур! А я так зачиталась! Мерси, што прийшли...

Голохвостий. Мерсі, мерсі. Позвольте папіроску?

Проня. Позвольте і мені папіроску!

Голохвостий (*подає*). Пардон! Нету лі іногда тут огню, бо я свого забил!

Проня (*гукає*). Химко! Химко! Падай вагню!!

Химка (*виходить з повною покришкою жару*). Несу! Несу!

Проня. Ти б іще цілий віхоть принесла! Сірників дайте, мамо!

Голохвостий. Не безпокойтесь, пардон, я с етой самой покришки закурю. (*прикурює*).

Проня. Ваша папіроска шкварчить.

Голохвостий. Ето в груде моєй-с!

Проня. Чого?

Голохвостий. Од любви!

Проня. Ах, што ви!

Голохвостий. То есть тут у нутре у меня такая стремительность до вас, Проню Прокоповно, што хоч крозь огонь готов пройтить!

Проня (набик). Починається, починається! (До Голохвостого). Ах, ето ви кавалерські надсмешки... Может, по кому другому; у вас стольки баришень...

Голохвостий. Ето ви пуцаєте критику; я своєї душі, Проню Прокоповно, не покину лиш би где. Разве-хіба там, где ваша душа, — і больше в нікоторому месте.

Проня. А ви знаєте уже, яка моя душа?

Голохвостий. Ах, Проню Прокоповно, не рвіть меня как пуклю! Потому відіте, какой я погібший есть человек.

Проня. Чого ж логібший?

Голохвостий. Потому здесь у меня (показує на серце) такое смертельное воспаление завелось, што аж шипить!

Проня. Когда б заглянуть можна було вам у серце.

Голохвостий. То ви би там увиділі, што золотими слов'янськими буквами написано: Проня Прокоповна Серкова. Ах, но ежелі б золотой ключ од вашого серца та лежав у моєй душі у кармані, вот би я бив щасливий! Я би кожду минуту одмикав ваше серце і смотрел би; не мився б, не помадився б, не пив, даже не курив би по три дні, та всьо б смотрев би!

Проня. Ах, когда б же тому було правда? (Набик) Чого він навколішки не стає?

Голохвостий. Я не брешу (Набик). Ну сміліще! (Стає навколішки). В груде моєй — Визувій так і клекотить! Рішайте судьбу мою нещасную: прошу у вас руку й серце!

Проня (*Рудо*). Ой, мамо моя! Я так стривожена... так сталось несподьовано... я... я... вас, ви знаєте... чи ви мене не обманюєте, чи любите? Я ще молода... не знаюсь у цім ділі...

Голохвостий. Ви не верите? Так знайте ж, що я решітельно нікого не любив, не люблю і не любитиму, окромя вас! Без вас міне не жити на свете. Да еслі б я любив так Братську ікону, то міня б янголи взяли живим на небо!

Проня Так дуже любите? (Схиляється до його).

Голохвостий. То есть говорю вам — кип'яток!

Проня Ой страшно!

Голохвостий. Не безпокойтесь... обхожденіє понімаю...

Проня. І я вас дуже люблю! Душка мой! (Дає руку і цілує його). Я согласна... быть вашою половиною. От только спросить благословенія... Папонько, мамонько!
Голохвостий хоче встати, але Проня задержує його.

ІV. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ.

Викладач: Ми перегорнули чотири сторінки проекту «Значення творчості Михайла Старицького», заглибилися у розмаїття та національний колорит творчості Михайла Петровича, перейнялися його патріотизмом та щирою безмежною любов'ю до неьки України.

Запитання до учасників творчих груп:

1. Чи цікаво було вам працювати над проектами?
2. Які події запам'яталися найбільше?
3. Що вразило в житті і творчості

М.Старицького?

Запитання до всіх учнів:

А тепер давайте повернемося до завдань, які були поставлені перед вами на початку уроку. Поділіться своїми враженнями про *найцікавіші факти та про те, що вам найбільше сподобалося на уроці.*

Інтерактивна вправа «Моя думка»

- *Як ви зрозуміли епіграф нашого уроку?:*
- На вас, завзяті юнаки,
- Що розлюбили Україну,
- Кладу найкращії гадки,
- Мою сподіванку єдину!

У. ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

Викладач: Урок підійшов до завершення, перейдемо до оцінювання.

Оцінку отримує керівник творчої групи, а після уроку разом з ним буде оцінена робота всіх членів групи.

Оголошення оцінок за виконання художніх творів, виконання пісні, участь в інсценуванні творів, відповіді на питання інтерактивної вправи «Моя думка».

УІ. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Скласти вірш-посвяту, теми - за власним бажанням (до дня народження, другу, подрузі) чи замітку в газету.

Викладач: Урок завершився, але хочеться вірити, що мудрі звернення і думки, геніальні нароби Михайла Старицького збагатять ваш розум, ввійдуть у ваші серця, не залишать вас байдужими та розвинуть вашу національну самосвідомість

ВИСНОВКИ

Метод проектів, який досить часто застосовується у сучасних закладах професійної (професійно-технічної) освіти, сприяє створенню на уроці творчої атмосфери, у якій здобувач освіти- не об'єкт, а насамперед творець власного «Я». Така робота виховує свідоме ставлення здобувачів освіти до свого майбутнього, до громадського та суспільного життя країни. Створюючи проекти, діти свідомо пов'язують своє життя з життям суспільства в реаліях сьогодення.

Метод проектів стимулює дослідницькі вміння і навички здобувачів освіти, які передбачають використання допоміжної літератури, комп'ютерних інформаційних джерел – бажання і вміння орієнтуватися в інформаційному просторі.

Метод проектів стимулює здобувачів освіти до самостійного здобування знань, виховує самостійність здобувачів освіти у пізнавальній діяльності, заохочує розвивати власну особистість, пристосовуючи до вимог життя, формує сучасного компетентного фахівця. Тому використання цього методу на уроках української літератури обгрунтованим і доцільним, сприяє формуванню ключових компетентностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інноваційні технології навчання української мови та літератури/Укладач О.І. Когут.-Тернопіль: Астон, 2005.
2. Косогова О.О. Метод проектів у практиці сучасної школи. – Х.:Видавництво «Ранок»,2010. – 144 с. – (Нові педагогічні технології).
3. Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати: Практико-зорієнтований збірник / За наук. ред. Єрмакова І. Г. — К.: Департамент, 2003.
4. Ницета В. А.Технологія життєтворчих проектів на уроках української мови та літератури :[навч. посібник] В. А. Ницета. – Х. : Основа, 2009. – 153, [7] с. – (Б-ка журн. “Вивчаємо українську мову та літературу”; Вип. 4 (65
5. Навчальна програма з української літератури (рівень стандарту) для 10-11 класів загальноосвітніх шкіл, затверджена Наказом Міністерства освіти і науки № 1407 від 23 жовтня 2017 року[Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://www.google.com/search?q>.- Заголовок з екрана.- Мова укр.
6. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>. - Заголовок з екрана.- Мова укр.
7. Освітні технології: Навч.-метод, посібн. / О. М. Пехота, А. З. КікTENKO, О. М. Любарська та ін. За заг. ред. О. М. Пехоти. — К.: А.С.К, 2004. — 256 с.
8. Особистісно зорієнтований урок літератури: З досвіду роботи/Упоряд. Г.Федей, А. Фасоля. – К.: Вид.дім «Шкільний світ»: вид. Л.Галіцина, 2005.- (Б-ка «Шкільного світу»).
9. Перспективні освітні технології: Навчально-методичний посібник/ За ред. Г.С.Сизоненко. — К.: Гопак, 2000.
- 10.Подранецька Н.. Проектна технологія на уроках української літератури - Типологія навчальних проектів[Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://ukrlit.net/article1/1757.html>- Заголовок з екрана.- Мова укр.
7. Проектне навчання на уроках української мови та літератури. Учитель року/уклад.Є.І.Науменко, О.М.Чахайло. – Х.: Вид.група «Основа», 2008.- (Б-ка журн. «Вивчаємо українську мову та літературу»; Вип.2(51)).
8. Сергієнко А. Основні аспекти організації групової навчальної діяльності школярів/Бібліотека «Дивослова».-2008.-№4.
9. Целюх Тетяна Григорівна. Метод проектів на уроках української мови та літератури. Життєтворчі проекти[Електронний ресурс].- Режим доступу:<http://www.ostriv.in.ua/publication/code-7ACB44A8A6035/list-B65BB05F26>- Заголовок з екрана.- Мова укр.